

УЧАСТЬ ПРОКУРОРА ПРИ УКЛАДЕННІ УГОДИ ПРО ВИЗНАННЯ ВИНУВАТОСТІ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ПРО КОЛАБОРАЦІЮ

Олена НАЗАРУК

Після повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України до Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) було внесено ряд змін, зокрема тих, які стосуються діяльності прокурора у кримінальному провадженні. Водночас зазнали змін і положення Кримінального кодексу України (далі – КК України) шляхом доповнення його змісту ст. 111-1 “Колабораційна діяльність”. Згідно зі статистичними даними Офісу Генерального прокурора, з початку військової агресії російської федерації станом на лютий 2024 року зафіксовано 7 213 випадків колабораційної злочинності. Важливі наукові напрацювання в частині компромісного правосуддя здійснили Г. Власова, Ю. Грошевий, Ю. Дьомін, І. Кісліцина, О. Кучинська, О. Леляк, В. Нор, О. Яновська та інші. Але питання участі прокурора при укладенні угоди про визнання винуватості у провадженнях про колаборацію потребують відповідного теоретичного обґрунтування.

Так, згідно з положеннями КПК України, угоду про визнання винуватості може бути укладено за ініціативою прокурора або підозрюваного чи обвинуваченого (ч. 2 ст. 469 КПК України). Особливості укладення такого виду угод обумовлені рядом законодавчих вимог: 1) чітко визначені види кримінальних проваджень, в яких можливо їх застосування; 2) кримінальним правопорушенням шкода повинна завдаватися суспільним чи державним інтересам; 3) часові межі укладення угоди визначені з моменту повідомлення особі про підозру і до виходу суду до нарадчої кімнати для ухвалення вироку.

Так, І. Кісліцина обґрунтувала, що роль прокурора як учасника угоди про визнання винуватості і процесуального керівника має прояв у таких діях і рішеннях: 1) здійснюючи нагляд за розслідуванням, він може, враховуючи міркування процесуальної економії, бути ініціатором укладення угоди про визнання винуватості, що аж ніяк не применшує його статусу як державного обвинувача; 2) прокурор розглядає звернення інших учасників процесу, передусім, захисника, з пропозиціями укладення такої угоди, зважає можливість задоволення таких звернень; 3) прокурор може за потреби взяти участь у консультаціях з іншими учасниками процесу, передусім з обвинуваченим та його захисником, із приводу укладення угоди; 4) прокурор підписує угоду про визнання винуватості та направляє її для розгляду судом або відмовляється це робити через відсутність законних підстав і наявність перешкод; 5) прокурор бере участь у розгляді судом угоди про визнання винуватості та підтримує її або, за наявності перешкод, відмовляється від затвердження угоди; 6) у разі невиконання засудженим угоди про визнання винуватості звертається, відповідно до ст. 476 КПК, до суду, який затвердив угоду, з клопотанням про скасування вироку; 7) у разі скасування вироку, прокурор повертає собі повноваження як процесуальний керівник при здійсненні нагляду за розслідуванням і підтриманням публічного обвинувачення у повному обсязі, або відповідні повноваження використовує інший прокурор [1, с.10]. Таким чином, діяльність прокурора при укладенні угоди про визнання винуватості сприяє реалізації компромісу з особою, яка вчинила злочин, у конкретному кримінальному провадженні.

У постанові Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 07 квітня 2020 року № 761/13021/19 визначено, що перевірка достовірності обставин, які згідно зі ст. 470 КПК України підлягають врахуванню при укладенні угоди про визнання винуватості, є обов'язком прокурора [2].

Водночас участь прокурора при укладенні угоди про визнання винуватості у кримінальних провадженнях про колаборацію має ряд особливостей. Колабораційна діяльність – це багатоаспектна злочинна діяльність, складність доказування якої визначається територіальним аспектом вчинення злочину, формами та засобами її здійснення тощо. Фактично потрібно домовлятися з особами, які співпрацювали зі стороною ворога. Однак можливість укладення таких угод у провадженнях про колаборацію є важливим механізмом уникнення застосування формального підходу слідчим, прокурором чи суддею у даних видах проваджень. Адже досить часто люди стають заручниками ситуації на окупованій території і діють задля збереження життя свого чи близьких людей.

Отже, прокурору як гаранту додержання законодавства в кримінальному провадженні варто в кожній конкретній ситуації враховувати бажання особи, яка вчинила злочин, до співпраці з правоохоронними органами, чи шкодує вона про свій вчинок і чи бажає виправити шкоду, завдану своїми діями суспільним чи державним інтересам. Також важливим є правильність визначення характеру та тяжкості обвинувачення та кваліфікацію відповідного діяння за конкретною частиною ст. 111-1 КК України, а також правильність відмежування такого складу злочину від суміжних складів, передбачених в розділі I Особливої частини КК України. У кожному конкретному випадку прокурору також варто звертати увагу, чи наявний суспільний інтерес в забезпеченні швидшого досудового розслідування і судового провадження та запобіганні, виявленні чи припиненні більшої кількості кримінальних правопорушень. Адже даний вид злочинної діяльності посягає на важливі охоронювані законом суспільні та державні інтереси. І застосування компромісу до особи, яка вчинила колабораційну діяльність, має бути об'єктивно обумовлена. Тобто злочинець повинен потерпіти негативні наслідки своєї злочинної діяльності, а суспільство – отримати соціально-ко-

рисний результат (запобігання, виявлення чи припинення більшої кількості кримінальних правопорушень тощо). Лише в такому аспекті інститут угоди про визнання винуватості виконуватиме своє соціальне призначення.

Список використаних джерел

1. Кісліцина І. О. Роль прокурора у кримінальному провадженні на підставі угод про визнання винуватості: питання теорії і практики : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.10. Одеса, 2018. 23 с.
2. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 07 квітня 2020 року № 761/13021/19. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/88707488?fbclid=IwAR0O-J4Gj4LK3r_yRvWaEHNRyb-TccSUKTR (дата звернення: 10.02.2024).